

Το θαύμα της Παναγίας στα τζάμια (Θεσσαλονίκη 1940) (Ντίνος Χριστιανόπουλος)

[/ Πεμπτουσία](#)

Αλλά το εκπληκτικότερο είναι ότι μαζί με το σπίτι μας βομβαρδίστηκε και η ίδια η Αγία Σοφία. Ίσως οι Ιταλοί είχαν ένα σατανικό σχέδιο: να βομβαρδίσουν τα μνημεία μας. Και άρχισαν από την Αγια-Σοφιά και την Παναγία Χαλκέων. Γιατί δεν μπορώ να διανοηθώ τι άλλο ήθελαν να βομβαρδίσουν σε κείνη την περιοχή. Και φαίνεται ότι τα κατάφεραν αρκετά καλά γιατί δύο ή τρεις βόμβες έπεσαν πάνω στον τρούλο της Αγίας Σοφίας.

Το πράγμα ήταν τρομερό. Γιατί, όπως ξέρετε, ο τρούλος έχει ένα από τα ωραιότερα ψηφιδωτά όλου του κόσμου. Είναι η Ανάληψη του Χριστού. Ο Χριστός ανεβαίνει στους ουραμούς, από κάτω τον βλέπουν όρθιοι οι Δώδεκα Απόστολοι και μαζί τους η Παναγία. Είναι και δύο άγγελοι. Ένα τεράστιο ψηφιδωτό ανεκτίμητης τέχνης, που καλύπτει όλο τον τρούλο και που έγινε πιθανώς περί το 885 μ.Χ. Λοιπόν καταλαβαίνετε τι τρομερό πράγμα ήταν να βομβαρδιστεί ο τρούλος μ' αυτό το αριστούργημα. Αλλά όσο και τρομερό να ήταν, όσο και σατανικά να σκέφτηκαν οι Ιταλοί, η Παναγία φαίνεται πως έβαλε το χέρι της.

Και, ω του θαύματος, οι τρεις βομβίτσες γλίστρησαν κι έπεσαν στη βόρεια αυλή της εκκλησίας, δηλαδή στο τμήμα της αυλής που ήταν πολύ κοντά προς το σπίτι μας. Και πέφτοντας στο χώμα δεν έκαναν κανένα κακό. Παρ' όλα αυτά, πρόλαβε μία βόμβα και γκρέμισε ένα μικρό τοιχάκι του τρούλου. Ο τρούλος στηρίζεται σε τέσσερα μικρά τοιχία, από τα οποία το ένα, το βορειοδυτικό, η βόμβατο κατέστρεψε και ταυτόχρονα έπεσαν μερικές ψηφίδες, ευτυχώς όχι ολόκληρο το τμήμα του ψηφιδωτού. Αυτή ήταν η μοναδική καταστροφή. Υπάρχουν ακόμα φωτογραφίες με το κατεστραμμένο αυτό τοιχίο και είναι συγκινητικό ότι ο έφορος αρχαιοτήτων Χαράλαμπος Μακαρόνας, εφτά μήνες μετά τον βομβαρδισμό, με πενιχρά μέσα και άγριες κατοχικές πείνες, κατάφερε να χτίσει το τοιχίο και να αποκαταστήσει εντελώς τη βλάβη στον τρούλο. Ο λαός, πάντως, ήξερε ένα πράγμα: η Παναγία είχε κάνει το θαύμα της. Και πήγαιναν όλοι στο μέρος που έπεσαν οι βόμβες και προσκυνούσαν. Δεν σου επέτρεπε την παραμικρή αμφιβολία

Ωστόσο, το γεγονός αυτό πολύ γρήγορα επισκιάστηκε από έναν άλλο κύκλο θαυμάτων, που ήταν απείρως πιο εντυπωσιακός. Ξαφνικά, εμφανίστηκαν σε καμιά δεκαριά σημεία, στο κέντρο της πόλης (Θεσσαλονίκης), εικόνες της Παναγίας στα τζάμια διαφόρων μαγαζιών. Στην αρχή μας το λέγαν και δεν το πιστεύαμε. Οι

Παναγίεςπου εμφανίστηκαν στα τζάμια δεν ήταν ζωγραφισμένες, αλλά αχειροποίητες. Η εικόνα σχηματιζόταν στο εσωτερικό του τζαμιού, μέσα δηλαδή στην ύλη του γυαλιού, δεν ήταν ούτε από την έξω μεριά ούτε από την μέσα. Και ήταν και χρωματισμένη, αλλά με άυλα και ανεξίτηλα χρώματα.

Στην αρχή μερικοί δύσπιστοι έλεγαν ότι ήταν η ιδέα μας, ότι αυτά ήταν υστερίες του πλήθους. Άλλοι πάλι έλεγαν ότι διάφοροι έξυπνοι το σοφίστηκαν αυτό, κυρίως καντηλανάφτες, για να πηγαίνει ο λαός να προσκυνάει και να αγοράζει κεριά. Πάντως κάποιοι είχαν φέρει μανουάλια και μπορούσες να ανάψεις εκεί μπροστά στη βιτρίνα του μαγαζιού, όπου είχε εμφανιστεί η Παναγία, ένα κερί. Αυτό διαδίδονταν για διάφορα σημεία της πόλεως. Και μια μέρα, Αγίας Σοφίας και Εγνατία σχεδόν στη γωνία, λίγο παρακάτω από το ξενοδοχείο «Κασσάνδρα», σ' ένα κουρείο, όπου πολλά χρόνια αργότερα πήγαινα και κουρευόμουν κι εγώ, εμφανίστηκε στην τζαμαρία του μια ζωγραφιά της Παναγίας. Ήταν τόσο καθαρή, τόσο βυζαντινή και τόσο ανεξίτηλη, που δεν σου επέτρεπε την παραμικρή αμφιβολία. Μπορεί οι διάφοροι να είχαν τις απιστίες τους, αλλά ο κόσμος στεκόταν με τις ώρες στην ουρά (που έφτανε από το κουρείο μέχρι την Αγία-Σοφία) για να προσκυνήσει. Αυτόπτης μάρτυρας. Κάποτε πήγα κι εγώ και έτσι αξιώθηκα να δω την Παναγία από κοντά. Έπιανες το τζάμι και δεν έπιανες τίποτα. Αλλά η εικόνα υπήρχε. Δεν κάλυπτε όλη την επιφάνεια του τζαμιού, αλλά μόνο το κέντρο του. Θα έλεγες πως ήταν σαν βιτρώ, αλλά δεν ήταν ούτε βιτρώ. Τα χρώματα ήταν πολύ άυλα και αχνά. Ο κόσμος προσκυνούσε και ασπάζονταν την αχειροποίητη εικόνα στο τζάμι, μερικοί άναβαν και κάνα κερί που έφερναν μαζί τους αλλά κανείς δεν έδινε λεφτά. Και άλλωστε πού να τα δώσει και γιατί; Ήταν πραγματικά μια από τις συγκινητικότερες στιγμές του ελληνοϊταλικού πολέμου. Γιατί διαβάζαμε στις εφημερίδες ότι και οι πολεμιστές στο μέτωπο έβλεπαν την Παναγία να διαγράφεται στον ορίζοντα και να τους κατευθύνει.

Ακόμη και το θαύμα του τρούλου της Αγίας Σοφίας ήταν λιγότερο εντυπωσιακό, αλλά το θαύμα της Παναγίας πάνω στα τζάμια ήταν κάτι απερίγραπτο. Και επειδή καθόμασταν πολύ κοντά στο κουρείο (δυο τετράγωνα μας χώριζαν όλο κι όλο), το μικρό εκκλησάκι με τον βυζαντινό τοίχο γέμιζε κάθε απόγευμα από γυναίκες, ακόμη και νέες, που έλεγαν τον Ακάθιστο Ύμνο.

Αν θυμούμαι καλά, οι χειροποίητες αυτές εικόνες της Παναγίας έμειναν ένα μήνα και μετά χάθηκαν ακριβώς όπως ήρθαν. Τότε πολλοί διέδωσαν ότι η εξαφάνιση των εικόνων ήταν κακό σημάδι και πως θα χάναμε όπου να 'ταν τον πόλεμο στην Αλβανία. Το θαύμα της Παναγίας στα τζάμι. Το ψηφιδωτό του 9ου αιώνα στον τρούλο της εκκλησίας της Αγίας Σοφίας, που απεικονίζει την Ανάληψη του Κυρίου ανάμεσα στην Παναγία, τους Δώδεκα Αποστόλους και αγγέλους.

Η Ρευματοκρατόρισα συγκράτησε και πάλι το πολύ νερό. Στη Σαλονίκη τους πιο πολλούς τους στρίμωξαν στην Αχειροποίητο ή εκεί γύρω. Οι τούρκοι είχαν μετατρέψει για αιώνες την τεράστια εκκλησιά σε τζαμί κι έτσι την είχαν μαγαρίσει. Μπορούσαν λοιπόν να τη μαγαρίσουν λιγάκι κι οι ανοικονόμητοι πρόσφυγες. Αυτοί, αφού έστησαν την εικόνα τους στη θέση του ιερού, χώρισαν με κουβέρτες και σεντόνια χώρους σα δωμάτια κι άρχισαν να ζουν. Έρωτες, καβγάδες, ξυλοδαρμοί, γλέντια, χαρές και γεννητούρια, γίνονταν πίσω απ' τα κρεμασμένα σεντόνια, που τότε μόνο σηκώνονταν όλα, όταν ήταν ιδιαίτερα μεγάλης σημασίας το γεγονός. Στα καρναβάλια καίγονταν το πελεκούδι. Ως κι οι μπαγιάτηδες σαλονικοί προσπαθούσαν να λάβουν μέρος. Ύστε-ρα απ' όλα αυτά, ήταν βέβαια περιττό να ξαναγιαστεί η εκκλησία, πράγμα όμως που έγινε

μεγαλοπρεπώς, μόλις πέταξαν από μέσα τους πρόσφυγες. Η εικόνα, φυσικά, απόμεινε αιχμάλωτη των ξένων παπάδων.

Τις ιστορίες αυτές τις έμαθα πολύ αργότερα από ένα πλήθος ανθρώπων,

που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο έχει πλέον εκλείψει. Εκτός απ' την εικόνα, σχεδόν τίποτε άλλο δεν απομένει από κείνη τη γενιά. Όσο την κοιτάζω, τόσο θαρρώ πως βλέπω στο πρόσωπό της τη γιαγιά μου. Έτσι θα ήταν, βέβαια, και η προγιαγιά μου. Οι άνθρωποι μοι-άζουν στις δικές τους περιοχές. Είναι όμως νέα η εικόνα και όμορφη και στο δέρμα κεραμιδιά, σαν να βουτήχτηκε, πράγμα διόλου απίθανο, σε αιμάτινο ποτάμι. Πολλές σφαγές θρυλούνται στα παλιά τα χρόνια. Ο παππούς μου είχε μάθει απ' τον προπάππου μου και πάντα κοίταζε την πλάτη του αρνιού, προβλέποντας τα αίματα, τις πείνες και τις δίψες. Πήγαινε τότε κρυφά και το 'λεγε και παρακαλούσε γονατιστός τη Ρευματοκρατόρισα. Όταν ένα λατρευτό μου πρόσωπο έκαμνε συνέχεια αιμοπτύσεις βαριές τρέχοντας σαν τρελός για γιατρούς, πέρασα μια στιγμή και το 'πα στην εικόνα. Μα, ήταν αργά πια. Έτσι τρέχω πάντα στις δύσκολες ή τις χαρούμενες στιγμές και της τα λέω όλα. Κι όχι πως περιμένω καμιά βοήθεια. Τι να σου κάνει κι αυτή ενάντια στην παντοδύναμη μοίρα; Απλώς νιώθω τη βαθιά ανάγκη να τα εμπιστευτώ σ' ένα δικό μου πρόσωπο, που ξέρει τη ρίζα μου και τη φύτρα μου κι ανησυχεί ίσως για ορισμένα καμώματά μου.

Στους γάμους, τις κηδείες και τα βαφτίσια πάντα τους συγγενείς δεν πρωτοθυμάται κανένας;

Μια μέρα, τώρα τελευταία, καθώς της παραπονιόμουν νοερά για την αφόρητη πια ερημιά μου, άκουσα μέσα μου σαν απάντηση ένα ποντιακό τραγούδι με ωραίο σκοπό:

Τυραννίουμαι και κλαίω και κανέναν δεν το λέω.

Σ' ένα ν-έμορφον κορτσόπλον τα παράπονά μ' θα λέω.

Την είδα σα να μου έγνεφε ενθαρρυντικά - ίδια η γιαγιά μου, που ως τα τελευταία της έλπιζε για δισέγγονα. «Δίκιο έχεις, ψιθύρισα. Καιρός και για κορτσόπλον, πράγματι, θα σβήσει το ρέμα μιας γενιάς ολόκληρης απάνω μου, έτσι όπως πάω».

(Απόσπασμα από το βιβλίο του ποιητή Ντίνου Χριστιανόπουλου «Θεσσαλονίκην ου μ' εθέσπισεν, Αυτοβιογραφικάκείμενα» των εκδόσεων Ιανός.)

(Αφιέρωμα Εφημερίδας »Μακεδονία» 12/8/2016. Παναγία και Θεσσαλονίκη Κείμενα
θεσσαλονικιών λογοτεχνών που αναφέρονται στη Θεοτόκο. Εισαγωγή- Επιμέλεια
Στέλιος Κούκος).